

**DIFERÈNCIES DIALECTALS DEL CATALÀ A PARTIR DE LES
ORACIONS INTERROGATIVES ABSOLUTES AMB «QUE»**

EUGENIO MARTÍNEZ CELDRÁN
Universitat de Barcelona
martinezceldran@ub.edu

ANA MA. FERNÁNDEZ PLANAS
Universitat de Barcelona
anamariafernandez@ub.edu

JOSEFINA CARRERA-SABATÉ
Universitat de Barcelona
jcarrera@ub.edu

RESUM

Aquest estudi centra l'atenció en l'anàlisi dels paràmetres prosòdics (entonació, durada i intensitat) que caracteritzen les oracions interrogatives absolutes encapçalades per la conjunció «que». El corpus emprat ha estat el constituït per oracions completes de tres accents tonals obtingut en quatre punts d'enquesta (Barcelona, Tarragona, Lleida i Tortosa) a partir de mostres recollides a parlants femenines representatives del lloc en qüestió. Els resultats mostren clarament com l'anàlisi de l'F0 caracteritza la parla de cadascun dels quatre indrets estudiats sense confusió.

ABSTRACT

This study focuses on the analysis of the prosodic parameters (intonation, duration and intensity) that characterise absolute interrogative sentences headed by the conjunction *que*. The corpus used is formed by sentences with three pitch accents recorded from women representative of the four locations studied (Barcelona, Tarragona, Lleida and Tortosa). The results show clearly how F0 analysis characterises the speech of each studied location without confusion.

1. APUNTS SOBRE LA METODOLOGIA UTILITZADA

1.1. El corpus

L'estudi s'ha centrat en frases interrogatives absolutes encapçalades per la conjunció subordinant substantiva «que», en les quals s'ha buscat una pronunciació natural. Són frases sense expansió que reuneixen els requisits establerts en el marc AMPER¹. Es tracta de les següents frases:

Que no porta la caputxa, el capità?
Que no porta la caputxa, el copista?
Que no porta la caputxa, la crítica?
Que no porta el passaport, el capità?
Que no porta el passaport, el copista?

Que no porta el passaport, la crítica?
Que no ocupa la càtedra, el capità?
Que no ocupa la càtedra, el copista?
Que no ocupa la càtedra, la crítica?

1.2. Les informants

En cada punt d'enquesta es va analitzar la parla d'una informant representativa de la zona. En tots els casos es tracta d'una persona de gènere femení d'edat compresa entre els vint-i-cinc i els cinquanta anys, la preparació de la qual no conté estudis superiors. Es caracteritza, a més a més, per ser una habitant de zona urbana que ha nascut i viscut sempre, igual que els seus pares, en la zona que representa.

1.3. Els punts d'enquesta

Els punts d'enquesta tractats en aquest treball van ser quatre, dos de cadascun dels diasistemes del català. En el dialecte oriental: Barcelona i Tarragona; en l'occidental: Lleida i Tortosa. Tots s'ubiquen en la comunitat autònoma de Catalunya i són dialectes constitutius del català per ser resultat de l'evolució del romanç en aquestes zones (vegeu Veny, 1983).

---

¹ Donem les gràcies als membres del grup d'investigació del Laboratori de Fonètica de la UB que han col·laborat en alguna mesura en l'obtenció de les dades i en les seves anàlisis: J. Castellví, M.À. Pradilla, L. Romera, V. Salcioli i C. van Oosterzee.

2. ESTUDI DESCRIPTIU DELS RESULTATS

2.1. F0

En aquest apartat els gràfics que presentem il·lustren la melodia de les frases en la modalitat estudiada. El valor d'F0 apareix a l'ordenada mentre que a l'abscissa trobem el valor central de cadascuna de les vocals de les frases, i també el valor inicial de la primera vocal de la melodia i el valor final de la darrera vocal.

Cada gràfic incorpora tres línies que corresponen al resultat de l'estudi a partir dels diferents tipus de paraula, de tal manera que la línia destacada com a «agudes» indica: a) la mitjana de les vocals de paraules agudes corresponents al segon accent tonal; b) la mitjana de les vocals incloses en el tercer accent tonal, que formen part de frases acabades en paraules agudes c) la mitjana de les vocals del primer accent tonal que es troben incloses en frases formades per paraules agudes en el segon i tercer accents tonals.

A les línies etiquetades com a «planes» i «esdrúixoles» el raonament és el mateix, amb els canvis que comporta l'adaptació del tipus de mot.

2.1.1. Resultats d'F0 en el bloc dialectal oriental

Vegeu a les figures 1 i 2 els resultats obtinguts a Barcelona i Tarragona en la modulació de l'F0 a partir dels tipus de mots que componen les frases:

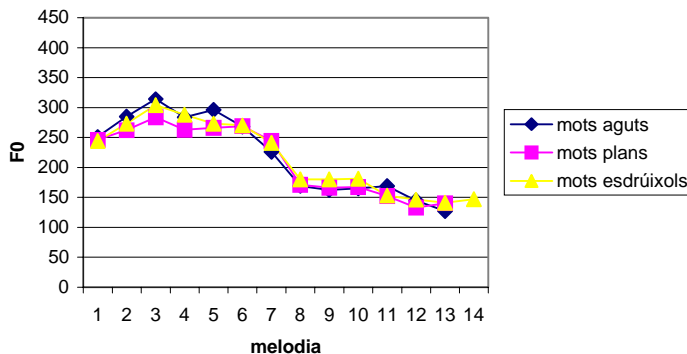

Figura 1. Valors d'F0 de la melodia de les frases a Barcelona.

A Barcelona, l'inici de les frases es produeix en una tessitura alta per a la parlant (sobre els 250Hz), que experimenta un ascens fins als 280-300Hz en la posició 3 (pretònica del primer accent tonal) i es manté alta fins a les posicions 7 i, especialment, 8 (síl·labes pretònica i tònica del segon accent tonal agut i pla i, en el cas de les esdrúixoles, les síl·labes tònica i posttònica), des d'on davalla als 170-180 Hz. Es manté en aquesta tessitura més o menys estable fins a un nou descens menys acusat en la posició 12 (tònica del tercer accent tonal agut i posttònica del pla) o 11 (tònica del darrer accent tonal esdrúixol).

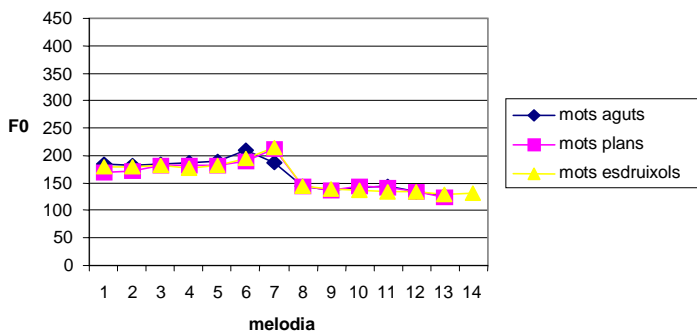

Figura 2. Valors d'F0 de la melodia de les frases a Tarragona.

A Tarragona, el valor mitjà de la informant se situa a 170 Hz, valor que es manté estable fins que la posició 6 a les agudes (pre-pretònica del segon accent tonal), posició 7 en les planes (pretònica del segon accent tonal) i també posició 7 en les esdrúixoles (tònica del segon accent tonal) marquen un pic (uns 210 Hz en tots els casos) des del qual es produeix una caiguda brusca en la posició 8 fins als 140 Hz, aproximadament, lloc on es manté o davalla molt lleugerament fins al final. La caiguda a les paraules planes i esdrúixoles és directa entre una síl·laba i la següent i, a les agudes, és escalonada entre dues síl·labes, ja que el pic s'ha produït en una posició anterior. El tipus de mot no implica diferències destacables.

2.1.2. Resultats d' F0 en el bloc dialectal occidental

Les figures 3 i 4 contenen els resultats obtinguts a Lleida i Tarragona sobre la modulació de l'F0 al tipus d'interrogatives estudiades d'acord amb les diferents paraules que componen les frases.

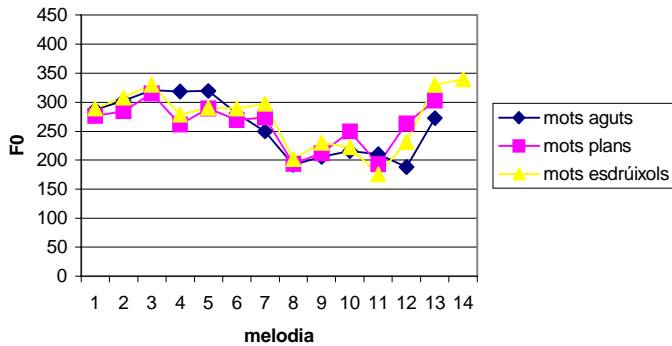

Figura 3. Valors d'F0 de la melodia de les frases a Lleida.

A Lleida les interrogatives encapçalades per *que* s'inicien en una tessitura alta de la parlant (275 Hz). El moviment melòdic del primer accent tonal és sostingut i alt a les frases compostes per agudes (325 Hz); a les planes i esdrúixoles davalla aproximadament fins a 280 Hz. Al segon accent tonal s'observa una davallada del to en tots tres tipus de frases, que acaba en 200 Hz. Finalment, el to baixa a l'última tònica i finalitza amb un tonema ascendent de 350 Hz a les esdrúixoles, 300 Hz a les planes i 270 Hz a les agudes.

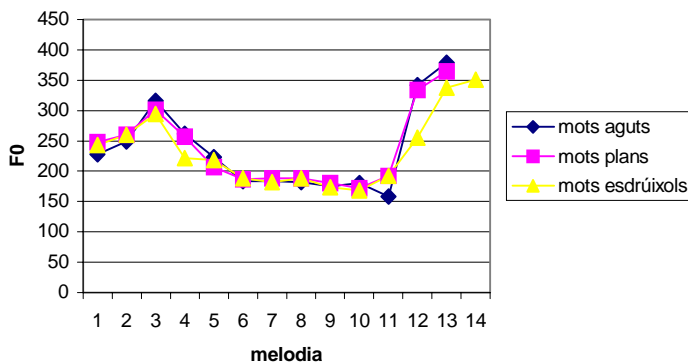

Figura 4. Valors d'F0 de la melodia de les frases a Tortosa.

A Tortosa, les frases s'inicien en un to elevat (de 225 Hz a 250 Hz), que s'eleva fins a 300 Hz a la síl·laba pretònica del primer accent tonal i davalla a 220 Hz a la posttònica. Al segon accent tonal s'observa un sosteniment del to (190 Hz) i un lleuger descens al final. Al tercer accent tonal, la pretònica de les agudes davalla fins a 150 Hz i puja a 370 Hz al tonema. A les planes el to es manté sostingut a la pretònica i puja al tonema fins a 360 Hz; finalment, a les esdrúixoles, el to s'eleva progressivament fins al tonema (330 Hz).

2.2. Durada

Als apartats dedicats a la durada apareixen uns gràfics de barres que reflecteixen, a l'eix de les abscisses, el número d'ordre de cada vocal en la frase i, a l'eix de les ordenades, els valors que assoleixen en mil·lèsimes de segon. Distingim les diferències de durada pel que fa als tipus de mot agut, pla o esdrúixol.

2.2.1. Resultats de durada en el bloc dialectal oriental

A les figures 5 i 6 es presenten els resultats obtinguts a Barcelona i Tarragona sobre la durada de cadascuna de les vocals que integren les melodies de les frases estudiades segons els tipus de mot que les componen.

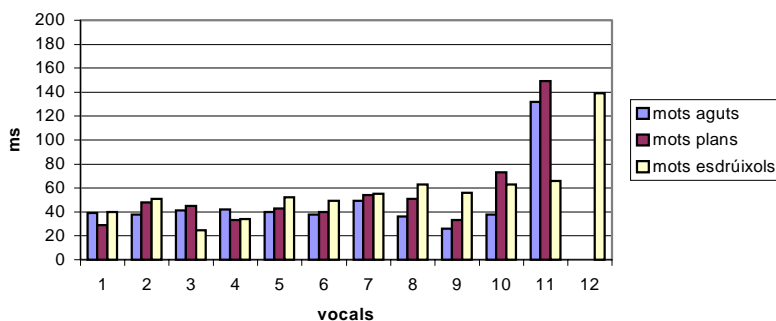

Figura 5. Valors en mil·lèsimes de segon de la durada vocàlica segons el tipus de paraula a Barcelona.

A Barcelona, s'observa un augment destacat de la durada de les vocals situades al final de la frase, d'acord amb el que esperàvem. La vocal final a les frases

acabades en paraula aguda, que coincideix amb la tònica, assoleix 130 ms. Respecte a les frases acabades en paraules planes i esdrúixoles, les vocals amb major durada són les finals, ja siguin posttòniques (com en el cas de les planes) o finals (en el de les esdrúixoles). Pel que fa a les altres posicions, les tòniques (de la resta d'accents tonals en qualsevol tipus de mot) poden presentar una durada més gran que les seves pretòniques i posttòniques, però no es tracta d'un fenomen regular.

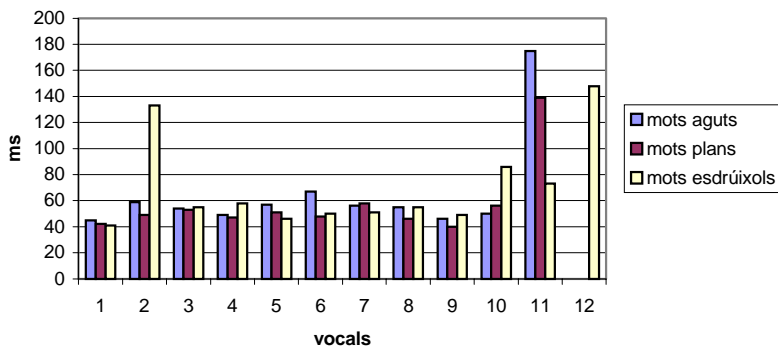

Figura 6. Valors en mil·lèsimes de segon de la durada vocàlica segons el tipus de paraula a Tarragona.

A Tarragona s'observa, paral·lelament al que hem exposat a Barcelona, un augment espectacular de la durada a les vocals al final de les oracions. En línies generals, la darrera vocal de la frase de tots els tipus de mot supera la vocal que la precedeix en més del doble del seu valor. Pel que fa a la durada de la segona vocal a la frase amb esdrúixoles, aquest valor s'explica fonamentalment per qüestions de sil·labificació i no per raons prosòdiques. Tampoc no es detecta en cap cas una regularitat quant a major durada de les vocals tòniques en els accents tonals que formen les frases.

2.2.2. Resultats de durada en el bloc dialectal occidental

Les figures 7 i 8 mostren els resultats en els subdialectes de Lleida i Tortosa sobre la durada de cadascuna de les vocals en cada tipus de mot.

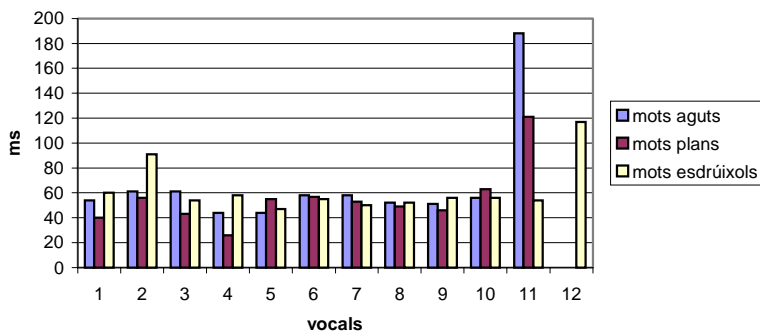

Figura 7. Valors en mil·lèsimes de segon de la durada vocàlica segons el tipus de paraula a Lleida.

A Lleida, les oracions presenten una major durada en el tercer accent tonal de totes les frases. La vocal més llarga correspon a la tònica de mots aguts (185 ms), va seguida per la posttònica dels plans (120 ms) i la final de les esdrúixols (115 ms).

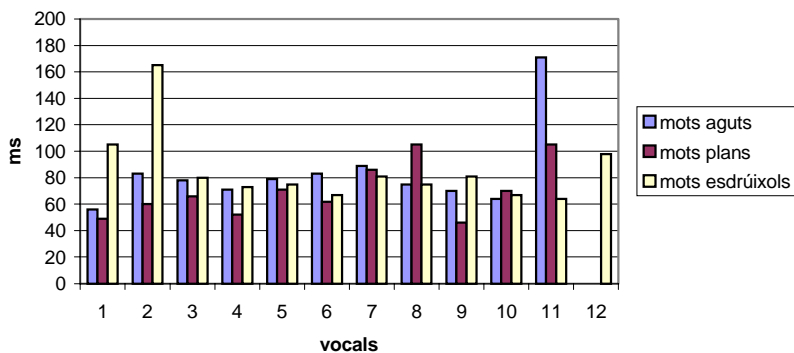

Figura 8. Valors en mil·lèsimes de segon de la durada vocàlica segons el tipus de paraula a Tortosa.

A Tortosa s'observa una durada molt rellevant de la vocal tònica de mots aguts que es troben al tercer accent tonal (165 ms). Als mots esdrúixols i, sobretot, als plans,

la durada de les vocals posttònica (110 ms) i final (97 ms) no és gaire rellevant si es compara amb les altres vocals. Cal tenir en compte, a més a més, que la major durada de la segona vocal a les frases esdrúixoles s'explica mitjançant factors de sil·labificació, tal com s'ha comentat a Tarragona.

2.3. Intensitat

Als apartats dedicats a la intensitat apareixen uns gràfics de barres que reflecteixen, a l'eix de les abscisses, el número d'ordre de cada vocal a la frase i, a l'eix de les ordenades, els valors que assoleixen en decibels. De la mateixa manera que en l'estudi del to fonamental i la durada, es presenten els resultats per a cada modalitat segons els tipus de paraula aguts, plans o esdrúixols amb el mateix criteri exposat en l'apartat dedicat a l'estudi de l'entonació.

2.3.1. Resultats d'intensitat en el bloc dialectal oriental

Vegeu a les figures 9 i 10 els resultats obtinguts sobre la intensitat de les vocals de tots els tipus de paraules a Barcelona i Tarragona.

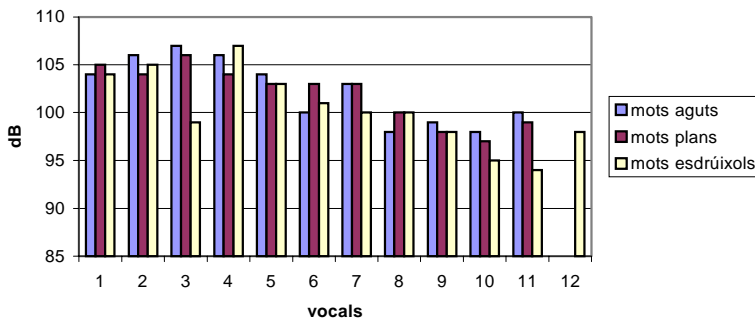

Figura 9. Valors en decibels de la intensitat de cada vocal de la frase segons el tipus de paraula a Barcelona

A Barcelona s'observa una disminució de la intensitat de les vocals a mesura que la frase va avançant, d'acord amb el que s'esperava. En termes generals, s'aprecia un començament de frase elevat i mantingut al llarg del primer accent tonal i un

descens d'intensitat després del primer accent tonal fins al final de la frase; malgrat tot, la darrera vocal presenta un valor lleugerament superior a la vocal precedent en tots els tipus de mot.

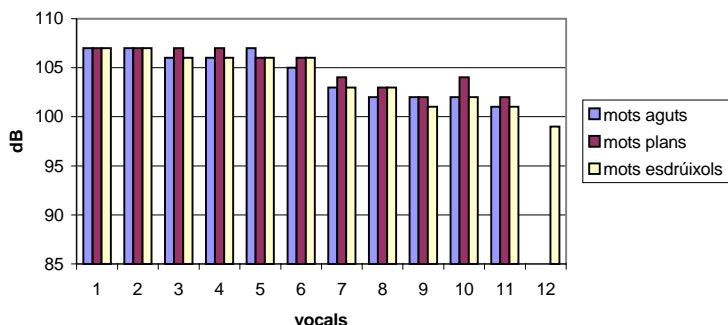

Figura 10. *Valors en decibels de la intensitat de cada vocal de la frase segons el tipus de paraula a Tarragona.*

A Tarragona la intensitat de les vocals que componen aquestes frases disminueix en l'últim accent tonal progressivament a mesura que ens acostem al final de la frase. La intensitat fins a la posició 7 (tònica aguda i plana del segon accent tonal i posttònica esdrúixola del mateix accent tonal) es manté absolutament regular. Tot i que les diferències de valors són molt subtils i, segurament, no superarien el llindar perceptiu que establíssim, no es pot associar la posició tònica amb un augment d'intensitat respecte de les seves àtones pretòniques o posttòniques adjacents en cap tipus de mot.

2.3.2. Resultats d'intensitat en el bloc dialectal occidental

Les figures 11 i 12 contenen els resultats de Lleida i Tortosa segons la intensitat de les vocals en cada tipus de paraula.

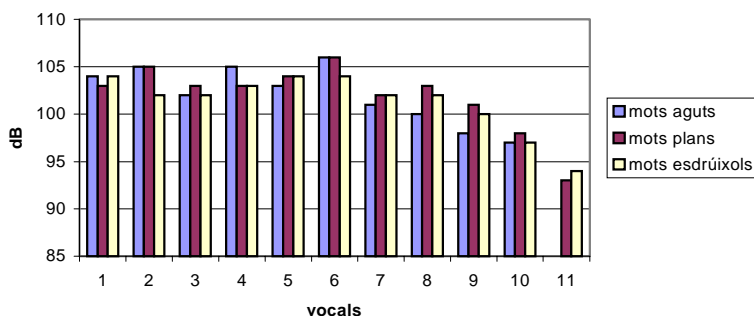

Figura 11. *Valors en decibels de la intensitat de cada vocal de la frase segons el tipus de paraula a Lleida.*

A Lleida s'observa una major intensitat en el primer accent tonal, especialment a la vocal tònica de frases compostes de mots aguts i plans (106 dB). A partir del segon accent tonal s'inicia un descens de la intensitat, que culmina en el tercer accent tonal amb valors al voltant dels 95 dB.

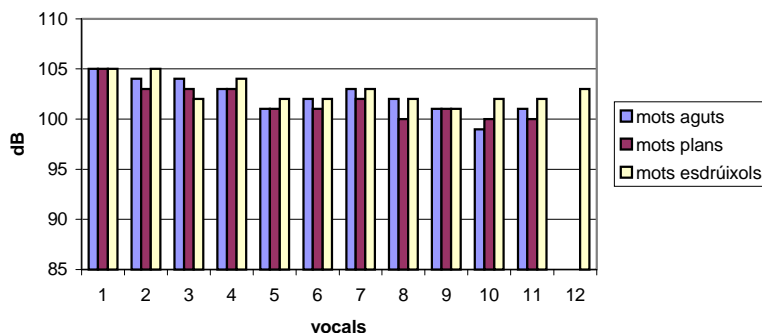

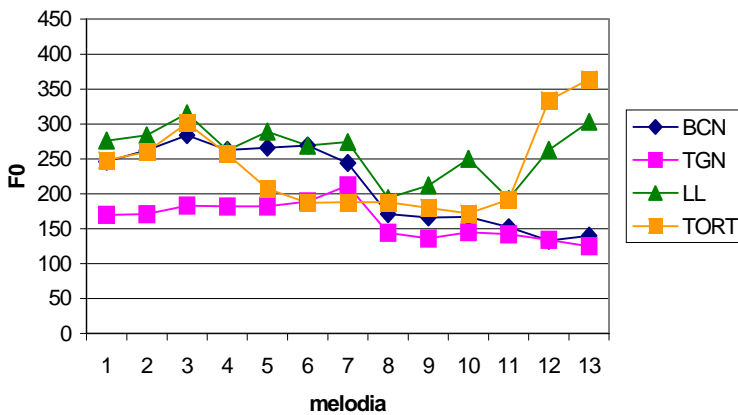
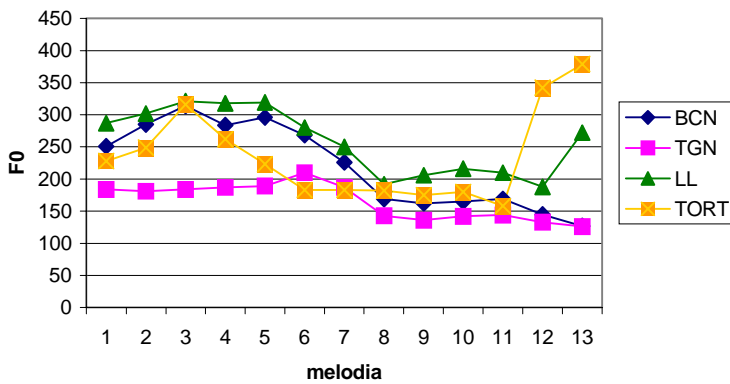
Figura 12. *Valors en decibels de la intensitat de cada vocal de la frase segons el tipus de paraula a Tortosa.*

A Tortosa la intensitat és més elevada al principi de la frase (105 dB.) i oscil·la al llarg del segon i tercer accent tonal sense presentar gaires diferències.

3. ESTUDI COMPARATIU DELS RESULTATS

3.1. Comparació del paràmetre F0

Vegeu la figura 13 per notar les diferències interdialectals en aquesta modalitat oracional. Conté gràfics de les corbes melòdiques estilitzades tenint en compte el tipus de mot.

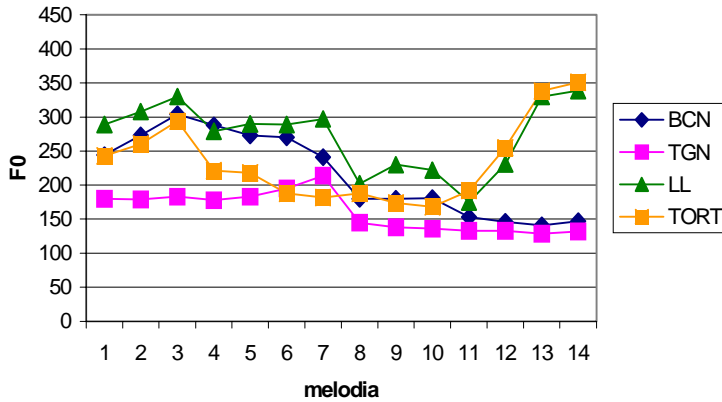
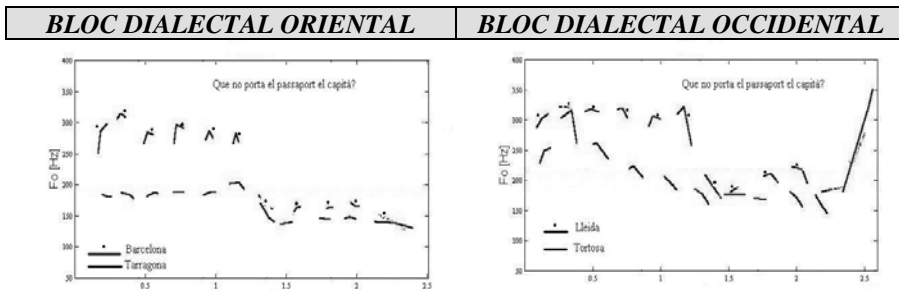
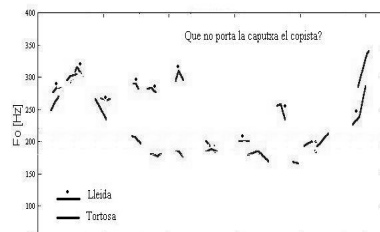
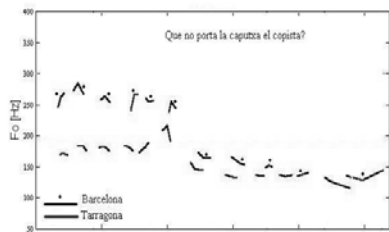
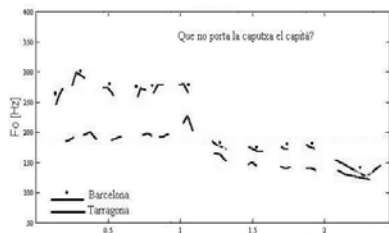
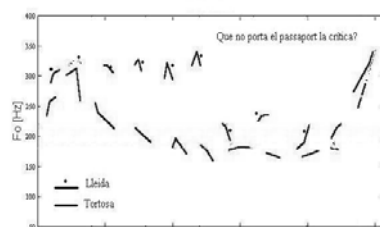
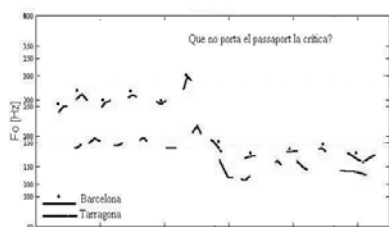
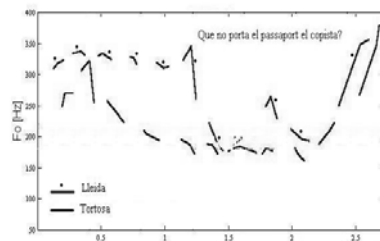
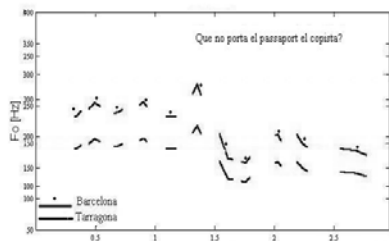

Figura 13. Valors d’F0 de la melodia de les frases interrogatives amb «que» en els quatre punts d’enquesta estudiats segons el tipus de paraula: agudes (a dalt), planes (al centre) i esdrúixoles (a baix).

A continuació, la figura 14 mostra les mitjanes entre tres repeticions dels exemples reals obtinguts en el nostre estudi en l’entorn MATLAB.

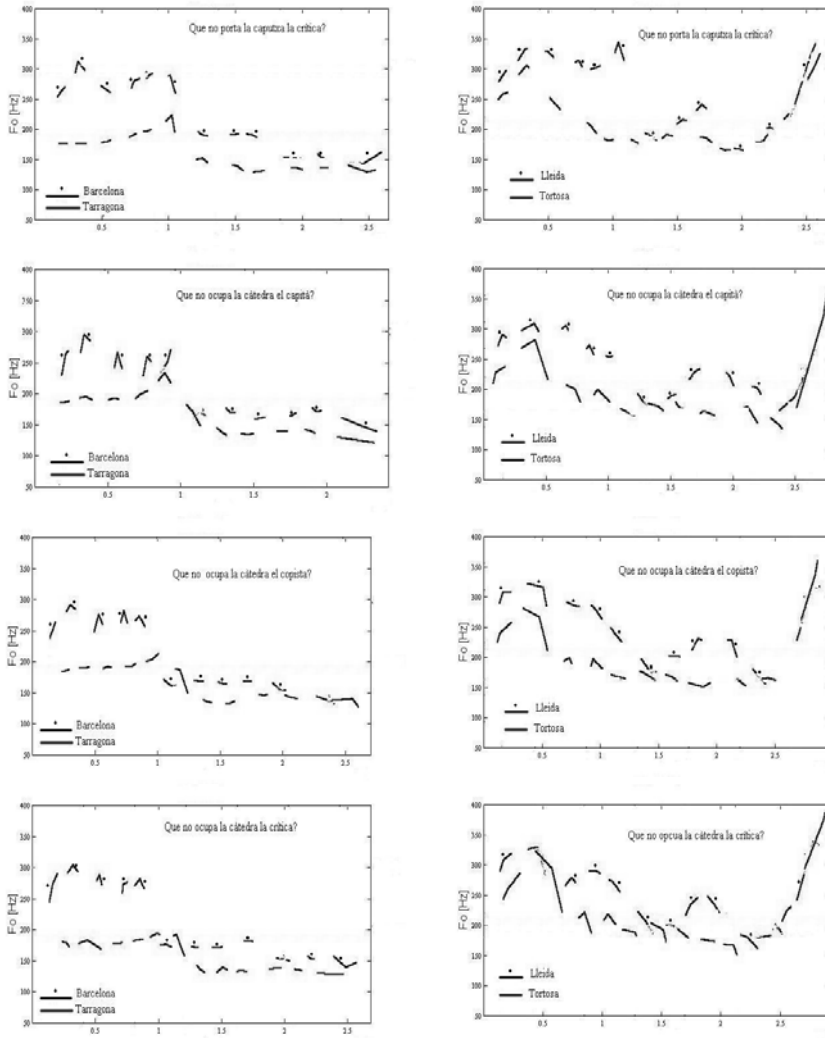

Figura 14. Frase mitjana entre tres frases reals obtingudes en l'entorn MATLAB en els quatre subdialectes estudiats agrupats per blocs dialectals.

Com veiem, aquesta modalitat caracteritza separadament els quatre subdialectes. Cal buscar les diferències tant a l'inici del pretonema com al tonema mateix. En aquesta figura, les diferències de tessitura entre les parlants de Barcelona i Tarragona es deuen a una diferència important en el to fonamental mitjà (al voltant de 200 Hz per a la parlant barcelonina i sobre els 150 Hz per a la tarragonina). Aquestes diferències no són rellevants i es perden en fer l'estilització. El gràfic de la figura 15 presenta la sinopsi estilitzada de les diferències interdialectals.

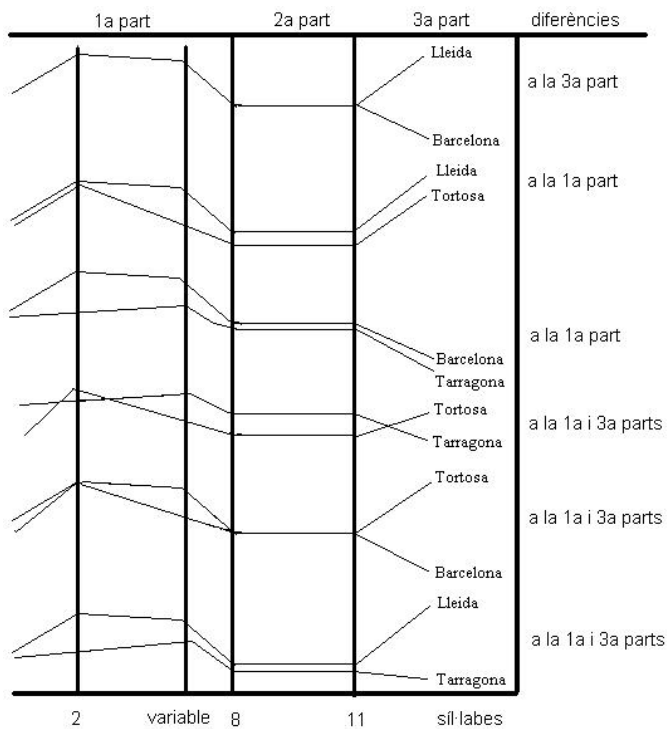

Figura 15. Esquema de la melodia dels quatre dialectes comparats dos a dos en modalitat interrogativa encapçalada per la conjunció «que».

Hem dividit el gràfic de la figura 15 en tres parts, però les diferències es troben en la primera i/o la tercera. Hi ha dialectes que només es diferencien per una de les parts, d'altres presenten diferències en totes dues. En general, hi ha un primer pic en el *no* de la segona síl·laba de la frase, amb l'excepció de Tarragona, i un segon pic (excepte a Tortosa, que no el presenta) que varia segons el tipus de mot i segons els subdialectes. La diferència d'altura tonal entre aquests dos pics és mínima. De manera gairebé invariable, en la posició vuitena, es produeix una davallada àmplia; aquesta posició coincideix amb la tònica del segon accent tonal als mots plans i aguts i amb la posttònica dels esdrúixols. Segueix un tram sense grans variacions tonals fins a la darrera síl·laba tònica de planes i esdrúixoles i la pretònica de les agudes, a partir de la qual hi ha una inflexió ascendent o descendent, segons els subdialectes.

Els subdialectes del bloc occidental, Lleida i Tortosa, només presenten diferències en la primera part: Lleida té un segon pic en la setena posició a les paraules planes i esdrúixoles; Tortosa, en general, no presenta aquest pic. Els subdialectes del bloc oriental, Barcelona i Tarragona, també es diferencien en la primera part: a Barcelona s'observa la presència d'un primer pic en la segona síl·laba de la frase, i a Tarragona és absent i només apareix un primer pic en la posició sisena als mots aguts i en la setena als plans i esdrúixols. Lleida i Barcelona es diferencien en la zona nuclear: ascendent a Lleida i descendent a Barcelona. A partir d'aquí, els subdialectes comparats dos a dos presenten diferències tant en la part inicial com en la final. Tortosa i Tarragona presenten el primer pic en posicions diferents i, a més a més, el final és ascendent a la primera i descendent a la segona. Tortosa i Barcelona es diferencien en la primera part per l'absència/presència del segon pic, i, a més, el final també és contrari. Tarragona i Lleida es diferencien per la presència del primer pic en la segona síl·laba, a més del final.

És a dir, els subdialectes analitzats del bloc oriental contenen un tonema descendent, mentre que els del bloc occidental el presenten ascendent. Les distincions interdialectals dins de cada bloc cal buscar-les en l'inici del pretonema.

La taula de la figura 16 presenta les diferències en semitons. En aquesta figura, la columna «Pic 1» conté la diferència entre el primer valor de la primera vocal de la frase i el valor del pic més alt, que sol estar en la segona síl·laba, menys a Tarragona, que sol aparèixer en la setena. La «vall» conté la diferència en semitons entre el valor del pic més alt i el primer valor de la vall que, com ja hem comentat, sol situar-se en la vuitena posició per a tots els subdialectes i tots els tipus de mots. Per acabar, «últim valor» fa referència al darrer valor de l'última vocal de la frase

des del valor de la vall. En aquesta part, la fletxa indica si la corba és ascendent o descendent.

pic 1 sil. 2	vall sil. 8	última sil.		accents	dialectes
3.61	9.71	4.91	↓	aguts	Barcelona
2.22	6.73	2.08	↓		Tarragona
3.61	9.71	6.47	↑		Lleida
5.43	9.78	14.96	↑		Tortosa
					D.OR
					D.OC
1.65	7.05	6.3	↓	plans	Barcelona
3.9	6.73	2.08	↓		Tarragona
3.15	9	8	↑		Lleida
3.15	8.55	11.6	↑		Tortosa
					D.OR
					D.OC
3.19	8	3.44	↓	esdrúixols	Barcelona
2.99	6.6	1.13	↓		Tarragona
1.91	8.26	9.17	↑		Lleida
3.19	8	11.22	↑		Tortosa
					D.OR
					D.OC

diferències en semitons

Figura 16. *Diferències interdialectals estilitzades en semitons.*

Aquí constatem una altra vegada una primera diferència entre els subdialectes orientals (D.OR) i els occidentals (D.OC), ja que els primers contenen una corba descendent en la zona nuclear, mentre que els segons la presenten ascendent. Altres diferències importants que cal destacar són les següents: 1) en general, els trams descendents són menors que els ascendents en la zona nuclear; 2) Tortosa destaca per unes pujades força elevades que gairebé assoleixen o sobrepassen l'octava, en canvi, Lleida les presenta molt més moderades; i 3) Tarragona poseix, en general, corbes prou planes comparades amb la resta de subdialectes i amb Barcelona, en particular. D'altra banda, pel que fa als tipus de paraules, no es detecten diferències significatives entre els dialectes.

3.2. Comparació del paràmetre durada

Sobre la comparació del paràmetre de durada interdialectalment vegeu els resultats comparats a la figura 17.

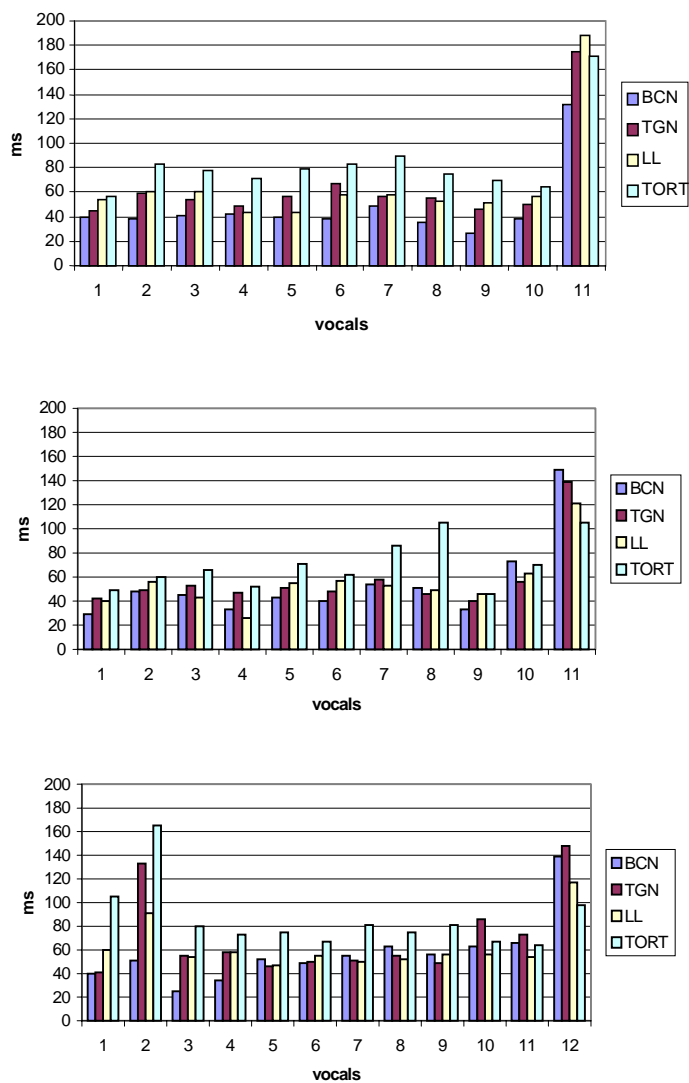
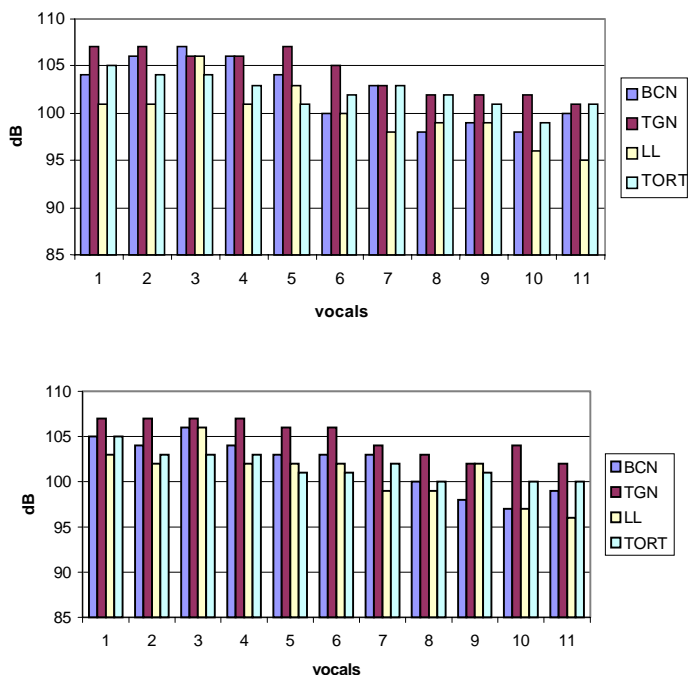

Figura 17. Valors en mil·lèsimes de segon de la durada de cada vocal de la frase interrogativa estudiada segons el dialecte. El tipus de mot agut apareix a dalt; el pla, al centre; l' esdrúixol, a baix

Com ja és sabut, la darrera síl·laba de la frase és, en general, la més llarga en tots els subdialectes. Tortosa destaca per les durades més llargues, tret de l'última vocal de la frase, i Barcelona per les més breus, excepte l'última vocal de la frase, que, si pertany a una paraula plana, acaba essent la més llarga de tots els subdialectes. Pel que fa al tipus de paraules, en el cas de les agudes, la posició tònica del primer accent és la de major durada en la zona prenuclear. A les paraules planes no sembla que es destaquí cap de les posicions, tot i que les tòniques solen ser una mica més llargues que les àtones. Finalment, s'observa una durada extremadament llarga del *no* a les esdrúixoles, sobretot de Tortosa, a causa de la unió de dues vocals del mateix timbre i, probablement, de l'èmfasi de la parlant en la partícula negativa.

3.3. Comparació del paràmetre d'intensitat

La figura 18 conté la comparació obtinguda en l'anàlisi de la intensitat d'aquests tipus de frases.

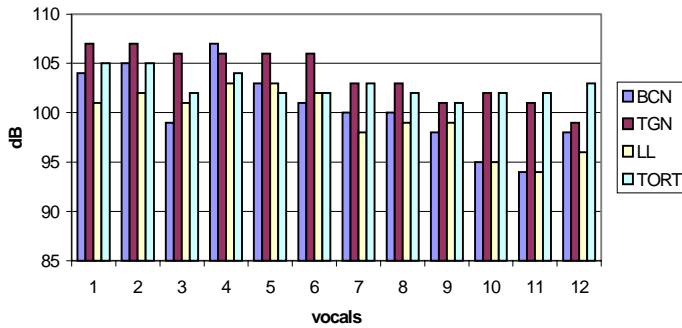

Figura 18. Valors en decibels de la intensitat de cada vocal de la frase interrogativa estudiada segons el dialecte. El tipus de paraula agut apareix a dalt; el pla, al centre; l'esdrúixol, a baix.

A la llum dels resultats, no sembla que la intensitat jugui un paper important; en tot cas sol marcar la juntura terminal, juntament amb la durada: mentre la intensitat disminueix, la durada augmenta. Com deia Lindblom (1968), l'increment de la durada en les síl·labes finals serveix per compensar la menor intensitat per unitat de temps. Cal destacar el fet que, en general, la primera síl·laba de la frase sol ser força intensa comparada amb les següents.

Per últim, en aquest tipus d'interrogatives encapçalades per la conjunció «que» hi ha dues parts clarament diferenciades: una primera, que conté una major intensitat, i la manté de forma estable; i una segona en què la intensitat va disminuint progressivament, la qual cosa ocorre a partir de la sisena o setena síl·laba de les onze o dotze que inclou la frase. Entre els subdialectes, en termes generals, destaca Tarragona per la seva major intensitat en tots els tipus de paraula.

4. DISCUSSIÓ

L'exposició dels resultats permet deduir que l'entonació sembla el paràmetre prosòdic més rellevant en la distinció dialectal que ens ocupa. En general, aquesta apreciació és coherent amb les conclusions obtingudes tradicionalment en els estudis de prosòdia.

1. A les oracions interrogatives absolutes encapçalades per la conjunció *que* de Barcelona hem observat un tonema baix que, en alguns casos, experimenta un lleuger ascens al final de l'emissió. Això contrasta amb les constatacions recollides en la bibliografia perquè ningú no parla d'elevació tonal sinó de manteniment: efectivament, a Bonet (1984: 43-44) s'afirma que «un cop s'ha realitzat el descens, el to ja no baixa més sinó que roman en una mateixa altura», i és, en definitiva, el factor principal en la «sensació d'inconclusió» de preguntes com *que has vist en Pere?* En aquesta mateixa línia es troben els esquemes de Salcioli (1988a, 1988b), referits a la mateixa pregunta anterior, i també les conclusions de Prieto (2002:423), que escriu, referint-se a les preguntes *que té hora?*, *que veureu la Maria?* i *que vols venir?*: «la part final del contorn continua en aquest to greu que es realitza en les síl·labes posttòniques (si n'hi ha). Si l'enunciat acaba en un mot agut (venir), tant el descens com la continuació greu es concentren en l'última síl·laba accentuada. Finalment, el contorn adquireix més expressivitat si la síl·laba pretònica es realitza en un to lleugerament més agut que la línia horitzontal precedent.»
2. Prieto (2001, 2002) assenyalava per a les interrogatives amb *que*, que el patró entonatiu a Barcelona seria: inici alt en la tessitura del parlant que es manté fins a la darrera síl·laba tònica, on davalla de forma notable i es manté greu fins al final de la frase. Els nostres resultats sobre la modalitat interrogativa encapçalada per *que* semblen no coincidir amb els de Prieto respecte al punt de la caiguda brusca d'F0. Les nostres dades indiquen que té lloc al principi de la tònica del segon accent tonal, a excepció del tortosí, que la presenta en el primer accent tonal. Malgrat tot, els exemples adduïts per Prieto (per exemple *Que veureu la Maria?*) no tenen subjecte explícit, a diferència del corpus emprat per nosaltres. Tenint en compte això, si prescindíssim d'aquest element sintàctic desplaçat de la seva posició original, els resultats coincidirien. A banda d'això, en termes generals, el que coincideix és el final descendent tant en els nostres resultats –que no mostren sempre la lleugera pujada final trobada a Martínez Celdrán i altres (2005), com a Prieto (2001 i 2002) i Salcioli (1988b).
3. Sobre el contorn melòdic del tarragoní, que mostra preferència espontàniament pel patró descendent, Prieto (2001) indica que, respecte al patró del barceloní, es distingeix per presentar un pic pronunciat en la pretònica de l'últim accent tonal abans del descens bruscat. Les nostres

dades confirmen la presència d'un pic destacat abans del descens bruscat perquè el primer accent tonal comença en un to mitjà i no directament alt, com succeeix en barceloní. La caiguda d'F0 es produeix en la posttònica del segon accent tonal, la qual cosa coincideix amb els resultats de Prieto (2001) si considerem el subjecte explícit un element desplaçat que únicament manté el to greu al qual s'ha arribat després del descens abrupte.

4. Pel fa a l'entonació del lleidatà, Prieto (2001), que la identifica com a noroccidental, assenyala el predomini absolut de frases encapçalades per la conjunció *que*, igual que a Tortosa, i hi descriu dos patrons possibles: un de descendent, que coincideix amb el patró del català oriental central (la varietat corresponent a la zona de Barcelona), i un altre d'ascendent, que es distingiria del primer únicament per presentar una inflexió final ascendent a partir de l'última tònica de la frase. A partir dels nostres resultats hem d'indicar que les frases amb *que* sempre presenten final ascendent a partir de l'última tònica de la frase i aquest final assoleix valors especialment aguts si l'última paraula és esdrúixola. La melodia d'aquestes frases s'inicia en un to alt en la tessitura del parlant que es manté fins a la tònica del segon accent tonal de la frase on davalla bruscament fins que l'última tònica torna a pujar. En els gràfics que incorpora Prieto (2001), la caiguda brusca d'F0 no es produeix fins a l'última tònica de la frase.
5. Sobre les interrogatives del tortosí, Prieto (2001) indica que la seva melodia s'inicia en un to baix-mitjà, la qual s'eleva en la primera síl·laba tònica de la frase, torna a davallar fins a l'última síl·laba accentuada i des d'allí s'eleva de forma més acusada que en lleidatà. Prieto i Pradilla (2003: 281) afegeixen que l'accentuació de la primera i la darrera síl·labes «es pronuncien en un nivell agut en lloc de greu, la qual cosa produeix la sensació d'un crescendo continu del to al llarg de l'enunciat.» En les nostres dades, la melodia s'inicia en un to mig-alt, presenta un pic en la primera pretònica de la frase i des d'allí davalla progressivament fins que assoleix el to més baix en l'última pretònica; a partir d'aquesta síl·laba inicia un ascens que supera àmpliament el primer pic de la frase. Coincidim amb Prieto a assenyalar que la pujada d'F0 final és més acusada en tortosí que en lleidatà, i especialment en frases acabades en aguda (en lleidatà aquestes paraules finals són les que registren una pujada menor que altres tipus de paraula en aquesta posició).

Tal com es pot observar en l'esquema que conté la figura 8, aquesta modalitat distingeix clarament els quatre subdialectes estudiats.

Com cabia esperar, en general, els resultats de durada i intensitat es comporten d'acord amb el que s'ha dit tradicionalment: respecte a la durada, a mesura que ens acostem al final de la frase (les paraules agudes, en les seves tòniques; i les planes, en les seves posttòniques), augmenten progressivament la durada; a les esdrúixoles, malgrat tot, no s'aprecia aquest augment, ja que se sol atorgar major durada a les síl·labes tòniques del darrer accent tonal.

Pel que fa a la intensitat, i com a constatació general, podem afirmar que a mesura que ens acostem al final de la frase, disminueix d'acord amb el que s'espera, sobretot a Barcelona, Tarragona i Lleida i no tant clarament a Tortosa.

5. CONCLUSIÓ

A partir dels resultats obtinguts la modalitat interrogativa absoluta encapçalada per la conjunció *que* permet distingir els quatre punts d'enquesta tractats. Efectivament, els dos punts corresponents a subdialectes del bloc oriental del català (barceloní i tarragoní) són més semblants entre si (en el tonema sobretot) que els dos corresponents al bloc occidental (lleidatà i tortosí), els quals, d'altra banda, comparteixen una mateixa modulació en el tonema. A banda d'això, cal tenir en compte que fins i tot entre els subdialectes de cada bloc dialectal es detecten diferències, especialment en el pretonema.

AGRAÏMENT: Aquest treball ha comptat con un ajut de la SGPI del MCYT, ref. BFF2003-08487.

6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

BONET, E. (1984): *Aproximació a l'entonació del català*, Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona, tesi de llicenciatura.

LINDBLOM, B. (1968): «Temporal organisation of Syllable Production», *Speech Transmission Laboratory 8 Stockholm, Quarterly progress and status report*, 2, pp. 1-5.

-
- MARTÍNEZ CELDRÁN, E.; A.M. FERNÁNDEZ PLANAS; V. SALCIOLI GUIDI; J. CARRERA SABATÉ i J. ESPUNY MONSERRAT (2005): «Approche de la prosodie du dialecte de Barcelona», *Projet AMPER*, Géolinguistique-Hors Série n.3, Grenoble, Centre de Dialectologie, Université Stendhal Grenoble 3, pp. 153-175.
- PRIETO, P. (2001): «L'entonació dialectal del català: el cas de les frases interrogatives absolutes» dins A. Bover, M-R. Lloret i M. Vidal-Tibbits (eds): *Actes del Novè Col.loqui d'Estudis Catalanas a Nord-Amèrica*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pp. 347-377.
- PRIETO, P. (2002): «Entonació», dins J. Solà et alii (eds): *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona, Edicions 62, pp. 393-462.
- PRIETO, P.; PRADILLA, M. A. (2003): «Les inflexions finals en l'entonació del tortosí», dins M. A. Pradilla (ed.): *Llengua i literatura a les comarques de la diòcesi de Tortosa*, Onada Edicions, pp. 275-286.
- SALCIOLI GUIDI, VALERIA (1988a): *La entonación: estudio fonético-experimental de la entonación interrogativa catalana*, Barcelona, Universitat de Barcelona, tesi doctoral inèdita.
- SALCIOLI GUIDI, V. (1988b): «Estudio fonético-experimental de la entonación interrogativa catalana», *Estudios de Fonética Experimental*, III, pp. 37-70.
- VENY, J. (1982): *Els parlars catalans*, Palma de Mallorca, Raixa, Ed. Moll.